8. Annual Activity Report 2024. *National Food Safety Agency of the Republic of Moldova (ANSA).* Chișinău, 2025. URL: https://ansa.gov.md (дата звернення: 11.06.2026).

9. Transforming Moldova's Agriculture by Leveraging Digital Solutions. *Helvetas.* 2024. https://surl.li/spwcth (дата звернення: 11.06.2026).

10. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Digital Technologies in Agriculture and Rural Areas: Status Report. Rome: FAO, 2019. URL: https://surl.li/zqgbgm (дата звернення: 11.06.2026).

11. Promoting Digital Business Skills in the Republic of Moldova. *OECD.* Paris: OECD Publishing, 2023. URL: https://surl.li/dqlxof (дата звернення: 11.06.2026).

УДК 378.2:174.7

Тетяна Яворська, канд. пед. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Анотація. У тезах досліджено проблему дотримання академічної доброчесності під час підготовки кваліфікаційних робіт в умовах цифровізації освіти та стрімкого розвитку генеративного штучного інтелекту. Проаналізовано ключові виклики щодо норм Закону України «Про академічну доброчесність». Запропоновано підходи до розв'язання цих проблем, що поєднують нормативно-правове виховання студентів, використання бібліографічних менеджерів та інтеграцію систем проміжного антиплагіатного контролю в освітній процес.

Ключові слова: академічна доброчесність, кваліфікаційна робота, академічний плагіат, штучний інтелект, заклади вищої освіти.

Написання кваліфікаційної роботи є фінальним етапом перевірки сформованості професійних компетентностей здобувача вищої освіти. Сьогодні цей процес розглядається не лише в освітній, а й у правовій площині. З ухваленням Закону України «Про академічну доброчесність» в державі сформоване чітке нормативно-правове підґрунтя для забезпечення чистоти результатів наукової діяльності. Закон проголошує базові цінності та визначає основні принципи і правила академічної доброчесності, правові та організаційні механізми її формування та забезпечення, основні ознаки і види порушень академічної доброчесності та заходи реагування на такі порушення [1].

У процесі виконання кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти має продемонструвати глибоку обізнаність із темою (що вимагає опрацювання великої кількості джерел) і водночас зберегти високий рівень унікальності та самостійності висновків. У цьому полягає основне протиріччя сучасної вищої школи, адже цифровізація освіти, легкий доступ до інформаційних масивів та стрімке по-

ширення генеративного штучного інтелекту створили нові виклики для академічної етики: від класичного плагіату до складніших форм маніпуляцій із текстом, як-от неправомірне співавторство, приховане використання ШІ без критичного переосмислення та належного цитування тощо. Також викликом є трансформація плагіату, шляхом переходу від копіювання до використання прихованого перефразування за допомогою онлайн-перекладачів чи синонімайзерів. Фіксується також проблема релевантності джерел, тобто використання застарілої або неперевіреної літератури (самоплагіат або фіктивні посилання).

Закон України «Про академічну доброчесність» чітко диференціює форми порушень, які найчастіше фіксуються саме під час підготовки і виконання кваліфікаційних проєктів, серед яких: відчуження авторства; академічний плагіат; приписування авторства; самоплагіат; фабрикація; фальсифікація; недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом [1]. Відтак дотримання академічної доброчесності під час підготовки кваліфікаційних робіт передбачає самостійне виконання завдань, чесне посилання на джерела та відмову від плагіату.

Для ефективного моніторингу та запобігання порушенням процес підготовки роботи має бути розділений на етапи взаємодії (Рис. 1)

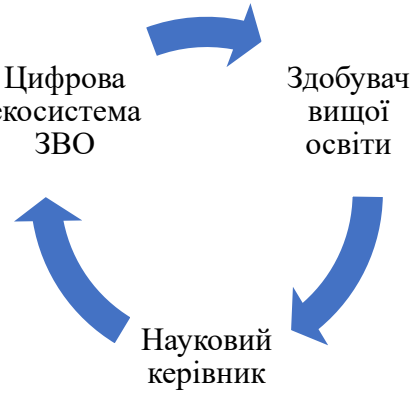

Рисунок 1 – Етапи взаємодії у ЗВО в процесі підготовки кваліфікаційних робіт

Так, у ст. 13 Закону зазначено, що «для забезпечення академічної доброчесності здобувачів освіти заклади освіти, наукові установи проводять навчання з академічної доброчесності, зокрема з академічного письма; вживають заходів для недопущення надмірного навчального навантаження здобувачів освіти, забезпечують відповідність обсягу і рівня складності завдань для самостійної роботи часу, відведеному навчальним планом на її виконання» [1].

Важливим аспектом взаємодії є нормативно-правове виховання, як системна робота університету зі створення правової культури серед студентів. Сьогодні кожен заклад вищої освіти має власну нормативну базу, з якою здобувача освіти повинні ознайомити до початку написання роботи, а саме:

– кодекс академічної доброчесності університету;

– положення про перевірку кваліфікаційних робіт на наявність плагіату;

– етичні декларації (які студент часто підписує разом із роботою, засвідчуючи, що виконав її самостійно).

Тому нормативно-правове виховання здобувачів освіти має трансформуватися із формального ознайомлення з нормативною базою у системний процес формування правової культури. Це передбачає чітке роз'яснення студентам положень Закону України «Про академічну доброчесність» та локальних нормативних актів ЗВО.

Важливо, щоб в процесі підготовки кваліфікаційних робіт здобувачі знали і вміли використовувати бібліографічні менеджери, адже автоматизація цитування за допомогою інструментів типу Zotero або Mendeley мінімізує технічні помилки в оформленні посилань, які часто трактуються як плагіат.

Етап прозорого контролю шляхом застосування сучасних систем перевірки текстів (наприклад, StrikePlagiarism тощо) не в кінці роботи, а як діагностичного засобу на проміжних етапах написання роботи. Важливо змінити парадигму сприйняття: антиплагіатний контроль має розглядатись не як каральний інструмент, а як юридичний механізм захисту авторських прав самого студента та підтвердження легітимності його кваліфікації.

Отже, дотримання академічної доброчесності під час підготовки кваліфікаційних робіт це комплексний процес, що базується на синергії трьох компонентів: чітких етичних стандартів ЗВО, готовності викладача виступати ментором та вмілого використання студентом сучасних цифрових інструментів для організації наукової праці.

Реалізація положень Закону України «Про академічну доброчесність» у процесі підготовки кваліфікаційних робіт вимагає переходу від декларативного виконання норм до створення дієвої екосистеми в ЗВО, що передбачає не лише технічний контроль за допомогою антиплагіатних систем, а й правове виховання здобувачів освіти, де кожний етап – від затвердження теми до захисту – базується на принципах прозорості, самостійності та відповідальності.

Список використаних джерел

1. Про академічну доброчесність: Закон України № 4742-IX, від 18.12.2025. *Рада: офіційний вебпортал парламенту України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text (дата звернення: 30.05.2025).